

az Isten úgy akarja, másod is, mihelyt az ekkle-
ziába visszatérek . . .

Vasárnap.

Itt állok ismét Zöldhalom templomának ajta-
jában.

Vasárnap van, az Úrnak napja van; fejem
fölött hivogatólag csengnek-bongnak az ércz-
nyelvű harangok.

Ah! ez az; ezt kerestem én . . .

Nagy jó uram, Szentmiklósi Kiss Mihály uram,
úgy-e az a rangos lépésű ifjú ember a kegyel-
med fia? s oldalán az a barna menyecske a
kegyelmed menyé, a Loódi Zsófiika? Hát ez a
tisztas őszhajú kun, a ki emitt közeledik, nemde
nem a Bútor Gábor-e, a ki valaha „hivó“ volt?
Nem a Kovácsok, a Perlakiak, a Horváthok lép-
kednek-e mögötte keresztyéni buzgósággal?
S ez a nagy sereg, vének és ifjak, férfiak és
nők, nem abból a pálmaerdőből valók-e, mely
újra közöldült?

Még a kántor úr hazulról meg sem indult,
de bent a templomban már valami erős férfi-
hang belekezdett a szép dicséretbe:

„Im bėjöttünk nagy örömmel . . .“

Kié ez a hang? Úgy-e bár a Jakab Imrée?

Az elkezdett énekbe százan beharsognak,
de mindenik közül kiválik egy üde női hang,
melynek csengése hangzatosan fonódik össze
a kezdő hanggal; azzal együtt száll és emel-
kedik . . . Hát ez a hang kié?

Úgy-e bár, a Jakab Imréné, a kit . . . hogy is
csak? . . . úgy, igaz! — a kit leánykorában Fehér
Rózsának neveztek?

1:7

10

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság népies kiadványai

KOSZORÚ

A NAZARÉBUS

Főbizományos:
HORNYÁNSZKY VIKTOR KÖNYVKERESKEDÉSE
BUDAPESTEN

71.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság czélja egyfelől „a protestáns tudományos irodalomnak, még pedig elsősorban a protestáns egyháztörténelemnek művelése“ és irodalmi s társadalmi úton való fejlesztése; másfelől „a közhasznú vallás-erkölcsi olvasmányok terjesztése“ s ezáltal az evangéliumi keresztény élet erősítése és nemesítése. Ezekre a czélokra jelenleg a következő kiadványai szolgálnak:

I. PROTESTÁNS SZEMLE.

Tudományos havi folyóirat. Megjelenik július és augusztus kivételével) minden hónap 15-én, évenként 10 füzetben, 35—40 íven. Czikkei a tudomány színvonalán állnak, de a nagy közönség által is élvezhető módon vannak kidolgozva. A *Társaság tagjai* (a segítő tagok kivételével) *tagdíj fejében kapják*. Előfizetési ára nem tagoknak egész évre 8 korona. Most a XX-dik évfolyam járja.

II. MONOGRAFIÁK.

Tudományos egyházi, főleg egyháztörténeti művek sorozata. Évenként egy kötet, eddigelé húsz kötet. A *Társaság pártfogó, alapító és rendes tagjai tagdíj fejében kapják*.

III. EGYHÁZTÖRTÉNETI ADATTÁR.

A m. prot. egyházak- és iskolákra vonatkozó kútfők gyűjteménye. Évenként egy kötet, eddigelé hét kötet. A *Társaság pártfogó, alapító és rendes tagjai tagdíj fejében kapják*.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak tagja lehet bármely művelt honfi és honleány, ki a Társaság czélját előmozdítani hajlandó s ez iránti szándékát vagy a titkárnál (*Szöts Farkas*, IX., Kálvin-tér 7. sz.), vagy a pénztárnoknál (*Bendl Henrik*, IV., Deák-tér 4. sz.) bejelenti. *Pártfogó* tagga lehet az, a ki egyszer-mindenkorra ezer koronát befizet vagy kötvényileg biztosít, *alapító* tagga az, a ki egyszer-mindenkorra kétszáz koronát fizet vagy biztosít a Társaság javára. *Rendes tagok* évenként 12 korona tagdíjat, *pártoló* tagok évenként hat, *segítő* tagok évenként három koronát fizetnek. Taggyűjtő-iv és „Tájékoztató“ a titkárnál kapható.

IV. KOSZORÚ.

Elbeszélések, életrajzok, történeti képek, hitelesítő traktátusok. Évenként 10 füzet, eddig 150 füzet. *A segítő tagok tagdíj fejében kapják*. Ára füzetenként 8 fill., 15 füzetből álló kötetenként 1 kor. 60 fill. 5 füzetből álló kötetenként *Családi Könyvtár* czímen 60 fill.

V. HÁZI KINCSTÁR.

Vallás-erkölcsi építő könyvek sorozata, a művelt közönség számára. Első kötet: *Csendes órák*, angolból átdolgozta *Szász Károly*. Második kötet: *Mártha és Mária*, francziából fordította *Vargha Gyuláné*. Harmadik kötet: *Áhítat Szeretet*, írta *Szabolcska Mihály*. Negyedik kötet: *Az ő nyomdokain*. Angolból fordította *Csizmadia Lajos*. Ötödik kötet: *Női jellemképek*, írta *Kenessey Béla*. Hatodik kötet: *Jézus példázatai*, írta *Raffay Sándor*. Hetedik kötet: *Belmissziói Kalauz*, írta *Dalhoff-Csizmadia*. Nyolcadik kötet: *Jézus hasonlatai*, írta *Raffay Sándor*. Kilencedik kötet: *A vallás gyümölcse*, írta *Opzomer-Nagy Zs.* — *A segítő tagok tagdíj fejében kapják*. — Ára csinos vászon-kötetenként 2 kor., finom papíron díszkötésben 4 korona. Mindeme kiadványok megrendelhetők a Társaság főbizománosánál: *Hornvágószky Viktor könyvkiadónál* (Budapest, Akadémia bérháza).

Szöts Farkas,
a Magyar Prot. Irod. Társaság titkára

A NAZARÉNUS.

Bácskai történet.

— Írta: BARSY LÁSZLÓ. —

A kísértés.

Hejh Bácska, Bácska! nagy Magyarország-nak drága gyöngye te, de csak meg is áldott az Isten téged!

Nem hiába taposta egykor sok ellenség sík rónáidnak mezőit: ugyan termőre is taposta. Nem hiába áztatta meg annyi kihullott honfivér emelkedő halmait: ugyan gazdag is az a kalásztenger, melyet azóta e megszentelt hantok növelnek.

Csak legalább hosszas küzdelmek alatt kipusztult magyar lakóid is úgy sarjadzottak volna elő újra, mint mezőiden a fű, szántóföldeiden a kalász . . . Vagy ha ez már másként volt megírva felőled, — csak legalább az a sok idegen, mely gazdátlanul maradt határaidon letelepedvén, úrrá lett, ne felejtendő el soha, hogy ezen a földön magyar levegőt szí, magyar kenyeret eszik és magyar bort iszik rá . . .

Még jó, hogy a telecskai dombok alján akad néhány község, ide szakadt kun atyáknak nemes ivadéka, mely nyelvében és szokásaiban magyarnak maradván, őrállója a magyar érzésnek, fentartója a magyar vallásnak.

Szinte újjászületik a lelkem, ha a nagy rácztenger e néhány magyar szigetén fülembecsendül az édes hazai szó; ha vasárnaponként

végigbúg a levegőben a csillagos torony harangjainak hivatató zenéje, és én — a templom elé kiállva — látom, mint nyílnak meg a bogárhátú hajlékok ajtai, mint közelednek felém ifjak és vének; szálfatermetű férfiak; fejükön az öregség fehér koronájával, a kik a régi jó kun vért híven megőrizvén, még a koporsó szélén se görnyesztenek meg vállaikat; nyájas képű anyókák, kezeikben a zsoltár, az elmaradhatatlan levendulalevéllal, a zsoltár fölött a szépen összehajtogatott zsebkendő, hófehérre mosva; daliás legények, piros arcú leányok... egy egész megmozdult pálmaerdő...

... De ni, mi lelt engemet? Talán a bácskai föld fekete homokját vágta szemeimbe a szél, hogy látásomat elhomályosítsa? Íme, itt állok Zöldhalom templomának ajtajában... Vasárnap van... alattam megrendül a föld, a mint a harangok ércnyelve utolsó versre összecseng... szétnézek... és a pálmaerdőt mégsem látom.

Ha jön is egy-két alak, fejét lehorgaszta surran be az Isten házába, mintha valami nagy szégyenleni valója volna, s midőn bemege, csendesen húzza meg magát a padban, úgy járja, hogy kántor úr az orgonálásba belekezdjen. Pedig azelőtt már az első harangozás után tele volt minden pad, s dehogy vártak némán a kántor úrra, hanem valamelyik jóhangú presbiter belekezdett, utána száz torok harsogása tört ég felé, szívből fakadólag, áhitatosan:

„A Úr énnékem őriző pásztorom...”

Nagy jó uram, Szentmiklósi Kiss Mihály uram, a kit a kevesek közt az imént láttam belépni a szent hajlékba, mindjárt özvegy Jakab Istváné után, ki az első urától való kis leányát, Fehér Rózsikát vezette kézen fogva, — nem

kegyelmed-e most a zöldhalmi kúrátor? Ha kegyelmed az, legyen szives, jöjjön ki egy szóra; idegenből jöttem, mondja meg hát nékem: talán nem járt eső a zöldhalmi határban és a pálmaerdő kiszáradt?...

Kegyelmed nem jön ki, nem szól. Nem mondja meg, miért nem láthatom én itt a Bútorokat, kik valamikor jó templombajáró kálvinisták voltak? a Kovácsok, a Perlakiak, a Horváthok hol maradtak? hát a szép Loódi Zsófia miért lépeget oly szomorúan? miért nincs mögötte az a barnaképű legény, a kit, ha jól emlékszem, vagy nyolcz évvel ezelőtt Jakab Imre néven szólított fel a tisztelendő úr a konfirmációkor?

Kegyelmed nem mondja meg... Hát az a négyyszögű, tágas épület ott lent a Kovács-portán, a melynek fala ide fehérlik, nem tudná-e megmondani? Nem ott gyülekeznek-e össze esténként mindazok, a kik eminnen elmaradtak? nem ott tanácskoznak, sugdolóznak-e s talán imádkoznak is a maguk módja szerint, a kik a még nem régóta álló házat az új hit imaházának nevezvén, szinte gyűlölettel, megvetéssel tekintenek atyáiknak, verejtéken és áldozatokon fölépült templomára?

Sámson, rajtad a filiszteusok! Zöldhalom, anyaszentegyházunk büszkesége te, benned a veszedelem! Óh, hogy úgy el tudtad felejtetni azt a tiszta, becsületes, józan vallást, melyet őseid szent örökség gyanánt hagytak reád, s melyért ők a nehéz napokban vérüket is készek voltak hullatni! Óh, hogy úgy el tudtad hagyni egyházadat, ezt a jó édes anyát, mely sohasem bánt mostohán veled! hogy úgy tudtál hallgatni az ámtókra, a kik az egyenetlenkedés magvait lakóid között elszórván, atyafit atyafi ellen

lázítottak s elhitették veled, hogy ha te régi jó hitedet megtagadod, ha a farizeusi külső kegyeskedést keresed, különvagy egyebeknél s a sok, kárhozat felé siető tévelygők mellett te találtad meg egyedül az idvességnek útját.

Ki műve ez? Állj elő Jakab Péter, néhai Jakab Istvánnak testvérbátyja. Te voltál a legszajásabb ember a helységben; te rád hallgattak a gyengék, mert tudatlanságukban bölcsnek tartottak; te gyűlölted meg először papotokat, mert egyszer a kapzsiságról beszélt a templomban s te azt hitted, hogy téged prédikált ki... először a papot, azután a templomot, azután egyházadat... Állj elő most, s véreidnek felfordult békességét látva, adj számot a testvérharczról!

Jakab Péter? Nagy munkában van az most, nem ér rá az efféle kicsiségekre. Hívását végzi: térít.

Mert nagy szégyene is az neki, hogy, noha ő volt az első, a ki megtért, elhunyt öcsésének családjá még mindig tévelyeg.

Az özvegyet, meg annak első urától való leányát, Fehér Rózsi, nem bánná, azokhoz semmi köze; úgyis csak betolakodóknak tekinti a Jakab-familiában; de az Imre gyerek szálla a szemében, a ki nemcsak hogy vérszerinti atyjafia, hanem egyszersmind az ifjabb Jakab-ág tekintélyes vagyonának is örököse.

Annyit már kivitt nála, hogy a templomot kerüli, de arra még nem tudta rávenni, hogy a gyülekezet házában megjelenjen.

— Majd!

— Nem jól teszed, Imre, ha mindig csak kifogásokkal állasz elő. Nem tudod-e, mit mond az frás? Jaj néktek! én hívtalak, de ti nem jöttetek; mennyiszor akartam egybegyűjteni a

te flaidat, miképen a tyúk az ő flait egybegyűjti szárnyai alá; és nem akartátok!...

— Hát hiszen tudom én azt, Péter bátyám, hogy kelmed okos ember, de azért engedjen meg, ha mégis megkérdem, nem kelmetek-e a széthúzó? A kálvinisták épen úgy hiszik az Istent, a Krisztust, és többen is vannak, mint keetek.

— Hiszik, hiszik; ámde, öcsém, a hit jó cselekedetek nélkül megholt állat; már pedig ama tévelygők, vagy a mint te mondd, kálvinisták között, hány van, a ki cselekedeteivel eleven szentet gyűjt a maga fejére? míg mi köztünk egyet sem ismersz, a ki a parancsolatokat megrentaná.

— Jó; keetek mind igazjartatú emberek, nem csálnak, nem lopnak, nem hazudnak... azonban ezeket a kálvinistáknak sem szabad tenniük; a tisztelendő úr sem effélékre biztatja híveit a templomban. S mit szólna hozzá az anyám, ha én elhagynám a hitemet? Mit szólna Rózsi, a testvérem, a ki még gyerek ugyan, csak most ágendázott, de már is nagyobb kálvinista a tisztelendő úrnál?

— A te anyád, kint nyugszik a temetőben. Ez az asszony csak a te apádnak második felesége, a ki rád nézve is, rám nézve is idegen. Épen olyan idegen, mint leánya, a Fehér Rózsa. Ha ők, kikkel egy csepp vér sem közös benned, megkeményítik sziveiket, miért mennél te velök együtt a veszedelembe?

— Nem bánom hát bátyám, ha úgy látja jónak.

— Úgy én, flam. Lelkemben hordom én a te javadat s nem akarom, hogy meddő fa légy, mely kivágattatik; sőt inkább azon vagyok, hogy mint a hegyen épült város fényeskedjék a te világoosságod; a kárhozat széléről akarlak

visszarántani . . . eljősz-e hát ma a gyülekezetbe?

— El.

— Bejelenthetjük-e holnap, hogy a tévelygők úgynevezett egyházából kilépsz?

— Be.

— Áldott legyen az Úr! mert imé e gyermek elveszett és megtaláltatott . . .

Megtaláltatott . . .

Nekem úgy tetszik, mintha az Imre feje fölött két árnyék suhant volna el; sőt mintha valahonnan gyöngye sóhajtást is hallottam volna . . . Vajjon nem a temetőben nyugvó édes atyának és édes anyának árnyékai voltak-e? . . . Vajjon nem azok sóhajtották-e szomorúan, bánatosan:

— Elveszett! . . . ?

Jakab Imre nazarénussá lett.

A hívők igazán szeretik őt. Péter bátyja helyét is alig találja; Jakab János, Péter bátyjának feleséges fia, a ki eddig föl sem vette, úgy bánik vele, mint a hímes tojással. Kovácsék, Perlakiék, Horváthék, mind megannyi jó gazdák, tekintélyes férfiak, midőn fontos dolgokról tanácskoznak, értekeznek, őt is emberszámba becsülik, véleményadásra szólítják föl.

Óh, milyen jó emberek ezek! Dehogy hagyná el őket valaha. Óh, milyen buzgók, kegyesek, egymást szeretők, igazak! dehogy válnék szégyenökre.

Velők marad, ha az ég összeszakad is. Bár csak jönne már valami nagy próba, mely által megmutathatná, hogy az ő hite sem meghalt állat.

Próba kell? az jön; sőt itt van: a sorozás.

Liedenberg főhadnagy úr a sorozó bizottságból odaáll a gléda elé:

— Tartsa fel mindenki három ujját ég felé és a törvény értelmében esküdjék.

Föltartja egy, — kettő, — azután a többi.

Nini, Horváth Pali is föltartja, pedig az „hivő”. A Kovácsék Józsija is, az a sápadt arcú ott a sor szélén; pedig tegnap még az hangoztatta leg-erősebben, hogy inkább ketté hagyja magát vágatni, semhogy meggyőződésétől eltérjen.

Jakab Imre megbotránkozva szorítja ökölbe kezeit:

— Óh, a gyávák, a gyávák! Hát csak eddig tartott a bátorságuk, az erejük, a hitük? Ilyen hamar megtagadják szájukkal azt, a mit szívök vall? Jakab Imre mégis csak különb legény; majd ő megmutatja, hogy igazán megtért, hogy ura a szavának.

Liedenberg főhadnagy úr végignéz a glédán, mielőtt az eskü szavainak előmondásába belefogna s rászól a komoran álló Imrére:

— Hát te miért nem tartod fel a kezedet?

— Nem esküszöm.

— Káplár! vezettesse ki ezt az embert és tegye biztos őrizet alá . . .

. . . Van az Alföldön egy nagy város, úgy hívják, hogy Szeged; van ebben a nagy városban egy óriási épület, úgy hívják, hogy csillagbörtön. Jakab Imre nem az első s talán nem is az utolsó nazarénus, a ki e csillagbörtönben azért morzsolgatja egymásután szomorú napjait, mivel a katonaságnál nem akart esküdni.

A nazarénus.

— — Özvegy Jakab Istvánné asszonyom ugyan csak szorgalmas egy asszony lehet. Még alig hogy kiküldte az elkészített ebédet Rózsikától a szülőbe, már is a fészkerben munkálkodik, a nagy rakás kender között csattogtatva keményen a tilót.

A kendertiló csattogása okozta-e, vagy mi; de bizony Jakab Péternek kétszer is oda kellett köszönnie a maga alázatos hangján, a míg az özvegy meghallotta.

— Adj' Isten jó napot, sógorasszony!

A második köszönersre felütötte fejét Jakab Istvánné, és mikor a jövevényt megpillantotta, hidegen, szinte foghegyről adta meg a választ:

— Fogadj Isten.

— Egy pár szóm volna sógorasszonyhoz.

— Hallgatom.

— De fontos dolgokról óhajtának beszélni atyafiságos szeretettel; nem mennék-e be a házba?

— Itt is elvégezhetjük.

Jakab Péternek furcsán esik a fogadtatás, nem is állja meg szó nélkül.

— Úgy látszik, neheztel rám valamiért a sógorasszony; pedig tudhatná, hogy valaki gyűlöli az ő atyjafiát: gyilkos az; és ismét: ne menjen le a nap a te haragodon.

— Nem haragszom biz én sógor úr, csak nem szeretem a farizeusokat.

Farizeus! hm, mi volt ez? Asszonybeszéd volt, tű volt, szúrós volt, Istenem; mennyit is kell tűrnie a „hivőnek!“ De Jakab Péternek van gyakorlata a tűrésben.

— Nem azért jöttem, hogy feleseljek a sógorasszonynyal; ha rossz véleménynyel van felőlem, nem tehetek róla; a feldobott kő mindig arra esik vissza, a ki feldobta. Az én szándékaim tiszták; én az Imre dolgában fáradozom.

— Talán megbánta, a mit tett és most ki akarja szabadítani azt, a kit hizelkedő szóval a hinárba csalogatott?

— Nincs nekem semmi megbánni valóm. Ha az Imre hinárban van, a Béliál fiai vitték oda s

neki csak dicsekedése lehet, hogy a Krisztusért nyomorgatják. Mást akarok, — és ha sógorasszony nem akar beereszteni a házba, elmondhatom én azt itt is, hiszen a szívem hozott ide. Tudom, hogy milyen nehéz az özvegynek állapota; milyen teher az rá nézve, ha a saját gondjai mellett még egy olyan gyermek felett is gyámnokodnia kell, a ki, utóvégre, se inge, se galléra... Ezt a terhet akarom én leemelni sógorasszony vállairól.

— Abból ugyan semmi sem lesz.

— Miért ne lenne? Tudhatja-e egy asszony a gazdaságot úgy vezetni, hogy semmi fennakadás ne történjék? És ha tudhatja is, nem illőbb-e, hogy a család feje legyen a gyámatya, a kit a vérség szent láncza kapcsol a fiúhoz?

— Mit? kelmed a vérség szentlánczáról beszél? Nohát majd mondok én egy történetet a vérség híres szent lánczáról, a mit nem tesz ki az ablakába. Abból megítélheti, miért nem mondok én le az Imre gyámságáról, miért nem akarom ebre bízni a hájat?

— Asszony, asszony, sok beszédnek sok az alja.

— Sok; épen azért röviden mondom el. Az én boldogult uramra, Jakab Istvánra, a ki szintén a vérség szent lánczával volt sógor úrhoz, mint testvérbátyjához csatolva, emlékszik-e kelmed? Hogyne emlékeznék; hisz abban az időben egy fedél alatt laktunk; kelmetek az első, mi a hátulsó házban. Emlékszik-e, hogy Jakab István kúrator volt akkor, mikor az egyház a templomot javíttatta és erre néhány ezer forintot összegyűjtött? Szegény jó uram, óh, mint szerette hivatalát, milyen hűséges sáfára volt az ekklezsiának, melyért a vérét is odaadta volna... és mégis lemondott a kúrator-ságról; lemondott váratlanul, végkép; senki

sem tudta elgondolni, miért? Először sok mindenfélét rebesgettek az emberek, csak mikor látták, hogy a számadásban hiba nincs, akkor fogták rá a kisebbet, hogy az építetéssel járó fáradoalmak elől szökött meg. Pedig más volt a baj. Részletekben vette kezeihez az én jó uram a hívektől összegyűjtött pénzt, hogy a takarékpénztárba elhelyezze; de megütközve tapasztalta, hogy valahányszor csak a városba készül, a hol a takarékpénztár van, az almáriumból elővett pénz mindig hiányos. Hol egy százas, hol két százas veszett el... nincs... elvitte valaki... De ki?... Szegény uramnak se étele, se itala nem volt; gyanakodni kezdett mindenkire, még rám is, a tulajdon hitvestársára. Szótlanul emésztődött magában, a míg csak ki nem vallattam. Ketten kerestük aztán a tolvajt... hiába... Hanem egyszer mégis csak közbenyult az Isten keze... Kint dolgoztunk a kertben, az Imre is velünk, míg a Rózsi, négy-öt éves cseppség, a sövény mellett játszadozott. Az én jó uramnak eszébe jut, hogy a házat nyitva felejtettük; félbehagyja hát a munkát és bemegy. Mikor rá akarja fordítani a konyhakulcsot, mintha zörgést hallana a szobában... Rémulten tárja fel az ajtót... hát íme, egy embert lát a nyitott almárium mellett, kezében a nagy bugyelláriszal... Emlékszik-e kelmed, sógor úr?... azt az embert Jakab Péternek hívták. Nem lett nagy pora a dolognak; az én uram szintén becsülte és talán jobban becsülte a vérség szent lánczát, kipótolta a hiányt és azzal hallgatott. Csak a kúratorságról mondott le. Csak a közös fedél alól költözködtünk ki nemsokára. Pár év múlva meghalt; kelmed talán azt gondolta, hogy ezt a titkot is magával vitte a sírba? hogy a felesé-

gének nem szólt? Bizonyos, hogy azt gondolta, mert különben most aligha állana elem olyan kivánsággal, melyből a vak is kiolvashatja a vágyat az új dézsmaszedés után...

Hördülést hallottam... Ki hördült fel?... Csak nem te, Jakab Péter?

Valóban csodálkoznom kell rajtad.

Csodálkozom, hogy erről a bűnödről sohasem hallottam; pedig te, mikor nazarénussá lettél, minden apró-cseprő vétkeidet megvallottad. Hát ezt elfelejtetted volna?

Csodálkozom, hogy te, a békesség embere, kékülsz, zöldülsz most a félelemtől, a haragtól, hogy el engeded aludni magadban a hívőt, az embert s csak az állatnak adsz helyet. Ímé, ennek a fölbredt állatnak dühe megvakít; nem látat veled mást, csak egy asszonyt, a ki tanuja a te bűnödnek, gyalázatodnak, megrontója becsületednek, melyről te azt hitted, hogy már eléggé védve van, mert elhalt testvéröcsédnek koporsószegei őrzik... Villámként lövel elmédbe a véres gondolat: ha ez az asszony nem volna!... Hatvan éves kezeid görcsösen ragadnak fel egy falhoz támasztott löcsdarabot és soha nem tapasztalt erővel sujtasz... ah! boldogtalan, sujtasz is... .

És csodálkozom rajtad, hogy midőn buta, me-rev arczczal bámulod ezt a véres csikot, mely a kendertörmelékre élettelenül lerogyó asszony-nak sápadt homlokán alácsordul: nem rogysz te magad is mellé, a mint a hátad mögött erős, borízú hangon valaki megszólal:

— No, Jakab Péter uram, ezt se hittem volna, ugyan jól trafált kegyelmed.

Hát ez ki? új tanu? új vádló? új bűn? Hol az a löcsdarab? meg tudná-e még egyszer tenni útját a levegőben?

Hiába! A ki a fészter nyilásánál megállott, tagbaszakadt, erős ember, korára ifjú még a hatvanéves Jakab Péterhez mérten: egész könnyedséggel fogná fel a rá mért csapást a kezé- ügyében levő nagy bottal... A részeges Tóth Gyurka az, a külső dülői csősz, a kit nem tudom miféle balcsillagzat hozott ide épen most a csősz- bérért.

Jakab Péter karjai erőtlenül hanyatlottak alá.

— Te vagy az Gyurka öcsém?...

— Persze hogy én, Péter bácsi. Lám, lám, de jó is az a jó Isten, hogy épen engem vezé- relt ide, a hol ez a nagy szerencsétlenség meg- történt. Más ember mindjárt gondolna valamit... hanem én tulajdon két szememmel láttam, mi- kor asszonynénem leesett a szénapadlásról...

Jakab Péternek fel se tűnik, hogy ez a semmi ember őt Péter bácsinak szólítja, csak azt hallja, a mit az ravasz számítással szájába ad, ahhoz kap mohón, mint a hal a vízbe eresztett horoghoz.

— Igazad van... leesett...

— Le ám; csak hogy nem jól esett. A széna- hányó lyuk egy kissé odább van... Se baj, majd segítünk rajta; asszonynénemet is odább toljuk... De hát meghalt-e igazán?

— Nem tudom...

— Meg ez. Segítsen kegyelmed egy kissé... ugyan mit reszket úgy?... nem bánt ez már senkit... no még egy kicsit... jól van. Tegyük ide azt a löcsöt is... ha arra kerül a sor, akár a lelkem idvességére megesküszöm, hogy ez a löcsdarab törte be a fejét... Most aztán bátyám iszkiri... suttyanjunk el valahogy a háztól, mert mégse szeretnék a törvény elé kerülni.

— Köszönöm, Gyurka öcsém... nem leszek hálátlan...

— Nincs mit, Péter bácsi; szívesen tettem...

legfőlebb... izé... a nyelvem fáj egy kissé... megharaptam... ha akad rá egy kis darab flastrom kelmeteknél...

— Este felé elvárlak.

Fehér Rózsa, de mosolygós orczával sietsz hazafelé a szőlőből; ugyan minek örülsz?

Talán annak, hogy a napszámosok jól végeznek a maguk dolgát s mesgye után mesgye tisztul izzadó tenyereik nyomán?

Talán annak, hogy újra találkozhattál szép testvéreiddel, a szelíden kéklő búzavirágokkal; sőt kis kezeddél össze is szedted egy csomót, hogy haza vidd az édes anyádnak?

Vagy talán annak, hogy nemsokára ismét anyád mellett lehetsz, a kit legjobban szeretsz a világon?

Fehér Rózsa, ne örülj! ne siess!...

Bárcsak eltévednél, hogy ne találnál haza ma; ne találnál haza soha!

Bárcsak meg ne tudnád, hogy a te neved immár nem Fehér Rózsa, hanem árva Rózsa!...

Fehér Rózsa.

Negyedfélesztendő telt el már azóta... jaj de kevés idő ez a boldognak; jaj de sok a boldogtalannak.

Árva Rózsa, Fehér Rózsa, mi lett veled e negyedfél év alatt? Virulsz-e még, vagy már elhervadtál?...

Lám, a mostoha bátyád, Jakab Imre, a rabkatoná, csak megvan valahogy. Félig-meddig megtörte ugyan a rabság; szomorúan gondolt vissza az édes hazai földre, különösen mikor néha-néha olyan rossz híreket vesz, mint a mostoha anyja halála, vagy a Loódi Zsófi esküvője a Szentmiklósi Kiss Lajossal... de azért

még mindig törhetetlen hittel és jó reménységgel söpörgeti a csillagbörtön udvarát.

Jakab Péter is megvan; ő most a gondozója az Imre vagyonának is. Csak olyan tisztességes nazarénus ember, mint annakelőtte; csak úgy hálákat ad most is, hogy nem olyan, mint egyéb emberek . . .

A lelke? . . . Hát mi közünk nekünk a lelkéhez? Mit tudjuk mi, milyen ez az önvád, mely éles körmével marcangolja a szívet éjjel és nappal s egy percnyi pihenést nem enged? . . . Mit tudjuk mi, micsoda az értelme annak a sötét redőnek ott a homlokon, mely rendesen abban az időtájban legmélyebb, a mikor a Tóth Gyurka, a kit a csőszségből régen elcsaptak, országjáró útjából olykor-olykor hazatéved? . . .

Én csak te reád vagyok kíváncsi, Fehér Rózsi, árván maradt bimbócskája egy erőszakosan letört ágnak . . .

Árva . . . Én Istenem! mennyi bú, mennyi köny, mennyi nyomorúság belefér e négy betűbe!

Árva . . . a kinek nincs se apja, se anyja . . . a kinek a rokonok odavetnek egy darab ruhát, egynéhány fillért s azt mondják: vidd, ez volt az anyádé, ez a tied, s ezzel nincs többé itt semmi kereseted . . .

Árva . . . a ki elhagyottabb az útszéli bugafűnél, s kire talán az lett volna a legjobb, ha őt magát is elhantolták volna abba a sírba, melybe az édes anyát temették . . .

Áldott, ezerszer áldott, a kinek szíve megindul és az ilyen árva számára letör egy darab kenyeret a magáéból!

Róthné csak egy szegény zsidó asszony Zöldhalmon, a ki holmi kiskereskedést tart fenn valamelyik félreesőbb utcán, de azért letört egy darabot a magáéból Fehér Rózsa számára.

Sőt, nem hiába, hogy senkije sincs a világon, de nem is úgy tartja, mint cselédjét, hanem, mint tulajdon gyermekét. Mikor az anyja halála után nagy betegségbe esett, éjjel-nappal ápolta, gondozta, azóta is leányának tekinti; de még a tisztelendő úr segítségével azt is kijárta, hogy a Jakab-vagyonból pár ezer forintot, mint jogos anyai örökséget, ki kellett adnia az új gyámnak, a mit most az árvaszék kamatoztat a leány javára.

Legalább lesz valamije, ha férjhez megy, vagy ismét magára marad.

Róthné szereti Rózsat nagyon, hisz oly jó, oly szelid, oly engedelmes . . . csakhogy nagyon szomorú. Szemrevaló leánynya serdült fel, de halovány arcza túlságosan is megfelel a nevének.

Ha napi dolgát elvégezte, egyetlen szórakozása az, hogy öntöző-kannájával kiset a temetőre. Azt mondja, hogy a virágokat öntözi meg édes anyja sírján. Hiszen megöntözi, de könnyel, mit a szerencsétlenül elhunyt anya emlékének szentel, s közbe-közbe talán egy rabkatonának nehéz sorsára is rágondol . . .

Most is ott van és pedig jó ideje, Róthné már aggódik is miatta. Az alkony lassanként alászáll fekete szárnyaival és Rózsa még mindig nem jön . . . csak nem érte odakint valami baj?

Hirtelen sebesen gördülő kocsi zörgése halatszik be az utcáról, meg valami megmagyarázhatatlan zsibongás; szaladó lábak sűrű dobogása, egy-egy hangos kiáltástól kísérve . . . Szent Isten! nem tűz van-e valahol?

Az öreg zsidó asszony kitipeg az utca-ajtóba. Alakot lát maga mellett elsurrani, s úgy rémlik, mintha egy leányféle futna az utca közepén a már láthatatlan, de még mindig zörgő kocsi után; egy leány, a kinek kibomlott haját kapdossa az esti szél . . .

Ki lehet ez? mi lehet ez?

A futó leány ajkait éles sikoltás hagyja el.
— Fogjátok meg!...

Uram, ne hagyj! ez a Rózsa hangja... mi történhetett?... Róthné be sem zárja ajtaját, remegő lélekkel megindul ő is az esti szürkületben.

A kocsi, a mely előbb oly sebesen vágatott tova, Jakab Péter portájánál hirtelen akarván befordulni az udvarra, egyszerre fölborul. Mire a bentülő Jakab Péter nagy nehezen fölemelte az ütéstől elzsibbadt tagjait, már akkorra egész sokaság állotta körül, köztük a szétbomlott hajú Fehér Rózsa is, ki ujjával reá mutatván, szinte magánkívül sikolta:

— Emberek! fogjátok meg!... ez ütötte agyon az anyámat!...

Szörnyű vád... és úgy látszik, mintha Jakab Péter mégis megkönnyebbült volna. Ő azt hitte, hogy kísértet elől fut, hogy a halott visszatért sírjából... Kár volt megjednie... ez csak a leány, ez neki nem árthat.

— Atyafiak! — szólt izgatott hangon a tömeghez — ez a szegény leány megháborodott... a lovaim is tőle ijedtek meg.

Megháborodott... Úgy lesz, megháborodott. Mert avagy lehet-e azt hinni józan észszel, hogy a gazdag Jakab, a hívő Jakab, az istenfélő Jakab megölte az öcscsének özvegyét?...

— Emberek! ne higgyetek neki... Nem háborodtam én meg... teljes józan észszel vádolom az én Istenem előtt, hogy ő a gyilkos... a saját szájából hallottam.

— Bolond beszéd, ne hallgassanak rá...

— Bolond beszéd? Vigyázz Jakab Péter, mert Isten előtt állasz! Nem az imént beszéltél-e csak czinkostársaddal, Tóth Györggyel, a ki valaha

a külső dülő csősze volt? Nem kért-e tőled pénzt? azzal fenyegetvén, hogy fölád az anyám haláláért, ha egy summában ezer forintot nem adsz neki. Azt mondta, idegen földre menekül, mert elkövetett valamit, a miért a törvény keresi: erre kell neki a pénz... Te megígérted... Igéretedet, szavadat hallotta az Isten... hallottam én is, a ki a temetőből, az anyám sírjától, a te áldozatod sírjától jöttem hazafelé s a temetőkerítés árnyékától elrejtve állottam, míg ti tanácskoztatok... Nem bírtam magamat türtőztetni... felétek rohantam... azt sem tudva, mit teszek. Ti azt hittétek talán, hogy a sír bocsátotta ki martalékát ijesztéstekre... Tóth György elfutott... te is a lovak közé csapdostál és elszaladtál előlem, a gyöngye leány elől... de nem szaladhattál el egészen... és nem szaladhatsz el az élő Isten elől soha!...

Hát megháborodott-e ez a leány?

Ha megháborodott, akkor a csendőr-legények is megháborodtak, a kik im itt kísérik Tóth Gyurkát ugyancsak megkötözött kezekkel.

Sőt még az őrsvezető úr is megháborodhatott, a ki a sötétben elillanni akaró Jakab Pétert megragadván, erős kezeivel társai felé taszítja, s míg azok Tóth Gyurka mellé a kegyes nazarénust is odakötik, kemény hangon rárivall:

— Nem menekülsz meg, vén bűnös!...

A míg a csendőrök a sokaság moraja közt tovább kísérik a két rabot: Fehér Rózsa aléltan dől az öreg Róthné jóságos kebelére.

Imre szabadulása.

Végrevalahára Jakab Imrére is földerült a szabadulás hajnala. Jó ember a király; nem akarja ő azt, hogy annyira deli legény csak azért

fonnyadjon el örökös rabságban, mert környezői rajongóvá tették. Próbál velök egy darabig valamit, azután azt mondja nekik: eredjetek hát haza, ha már úgysem vehetem hasznokat. Keres valami ünnepélyes alkalmat, s a ki sorra jön, azt elbocsátja. A koronázás emléknapiján Jakab Imre is sorra esett. Lehúzták róla a katonai raböltönyt, elővették az ő legénykori ruháját, — biz az megsárgult, megvedlett; — mikor felöltözött, kezébe nyomtak valami czédulát, hogy azt otthon a jegyző úrnál bemutassa, s azzal kinyitották előtte a csillagbörtön ajtaját.

— Most már mehetsz.

Jött is.

Vasútra pénze nem volt, gyalogszerrel indult hát neki Szegedtől Zöldhalomig. Nem olyan nagy út, nincs egészen egy napi járóföld, ha jól kilép, estére hazaérhet.

Akármilyen közel legyen is azonban Szegedhez Zöldhalom: elég út az arra, hogy az embez elmulassa magát a gondolataival.

Imre a fogságban már szinte gondolkozni is elfelejtett, minden iránt közönyös volt, de most a négy év óta nem látott természet ujdonsága, az arcát hűsen legyintő szellő, a feje fölött elhangzó pacsirtadal, a szembejövők nyájas köszöntése s a szabadságnak szívében föllobbanó érzete elméjét újjászülkik, vérét pezsgésbe hozza, gondolatainak szárnyakat adnak.

Gondolkozik.

Miért is kellett neki négy évig szenvednie? Nem jobb lett volna-e, ha a törvényes rendnek ródol és nem ő akar törvényt szabni a királyiak? A kik vele együtt voltak a sorozáson, nár mind hazakerültek, talán feleséges emberek s, mit nyert ő a maga nyakasságával?

Hogy hívő... Hát azelőtt nem volt-e hívő? Nem hívő-e a kálvinista is, ha becsületes és tisztalelkű? Nem voltak-e hívők édes apja, édes anyja, a kik gyermekkorában elvezették a templomba? Nem volt-e hívő az ő szerencsétlen mostohája, kire ha rosszat mondana, az Isten is megbüntetné? vagy Rózsika? A ki hívő akar lenni, ei kell-e annak szakadnia az egyházától? Nem tanítja-e az egyház maga, hogy a Krisztus követése az idvesség?... .

Ezek a gondolatok foglalkoztatják Imrét útközben. Szülőföle, gyermekkorára való visszaemlékezése elérzékenyíti. Még sírni is volna kedve, sőt ni... könyezik... s ezek a könyök megkönnyítik, felfrissítik elfásult szívének idegszárait.

Mire, úgy délutáni négy óra felé, Zöldhalom határába ér, érzi, hogy nemcsak testileg éhezett meg a hosszú mozgás után, de mintha lelke is éhezne, egy kis rég nélkülözött templomi prédikációra.

Zöldhalom határa...

Én Istenem! ugyan mit tapasztal, ha hazaér? Ugyan mekkorát fordult a világ ama négy esztendő alatt, mióta ő odavan?

Te fekete föld, mely kalászttermő öledben növeltél fel ezt a fiút; te sugár torony, mely mértföldekre ellátaszol s már a távolból is nyájasan bölintgatsz a portól lepett vándor elé; ti jó emberek, a kik között gyermekkorának virágos kertjét átfutá... megismeritek-e Jakab Imrét?

Vagy elfelejtettétek végkép, mint a halottat?

Jó emberek, elmentek mellette szó nélkül, legfőlebb kalapotokt billentitek meg, ha az útfélen vele találkoztok. Sok dolgotok van; nem értek rá tanakodni, ki lehet ez a fáradt

bujdosó? Annak a Jakab Imrének, a kit ti egykor ismertetek, nem volt fekete bajusza, vénségtől megvedlett ruhája, hosszú fogságban megsápadott arca...

Imrének zokon esik, hogy senki meg nem szólítja. Ő majd mindegyikre ráismer, de valami szegyenkezés forma nem engedi, hogy megállítsa őket. Hátha azok csak nem akarják...

Ejh, ha nem akarják: jól van. Most már ő se néz szemeikbe. Kalapját homlokára rántva, sebesen surran el mellettök; még azt sem várja, hogy köszöntsék.

Nem tekint arra a karcsú leányra sem, a kit már jó ideje lát maga előtt az úton, a mint valami zöldsféléjét tol hazafelé; hanem midőn meggyorsított lépteivel utoléri, elkerüli köznyűsen.

Azaz csak elkerülné...

De ő, ha nem néz is a leányra, ránéz az ő reá s a talyigáját a földre dobva, örómsikoltással rohan a kiszabadult rab felé.

— Imre bátyám!

Imre meglepetve toppan meg; kíváncsian vizsgálja a leány arczát, a ki már át is ölelte gömbölyű karjaival.

Ugyan kicsoda ez? Ismerős arcz és mégis idegen; kép, melyről valaha álmodott, csak azt nem tudja, mikor; szép lány, eladó lány, de ki?

Szívesen visszaadja a legény a meleg ölelést, azután kérdez megindulástól remegő hangon:

— Engedj meg rózsám... nem tudom, ki vagy.

— Ugyan már édes bátyám, hogyne tudnád, hisz most mondtad a nevemet.

— Mit? te az én húgom volnál, a Rózsika?

— Persze, hogy az.

— Édes szívem te, bizony nem ismertelek volna meg, úgy megnőttél, úgy megszépültél.

— Megnőttem ám a búbánatra.

— Tudom, hallottam, a szegény édes anyád... az anyánk... de Péter bátyám csak gondodat viselte?

Haragos villám lobban föl a fénylő leányszemben s kibontakozva bátyja karjai közül, Rózsa komoran válaszol:

— Jakab Péter a börtönben ül.

— Mit mondasz, Rózszi? Börtönben? az én bátyám? a Péter bácsi? a hívő?...

— Igen; Jakab Péter, a gyilkos... De jer, menjünk haza. Sok történt itt Imre, mióta odavagy, majd otthon elmondom; otthon a Róthnénál.

— Tán még cselédnek is el kellett szegődöd, te szegény árva? Mid neked az a Róthné?

— Pártfogóm, anyám helyett anyám, mindenem... áldja meg az Isten érte!

Fehér Rózsa fölveszi a taligát újra s tolja hazafelé vidáman. Mellette lépked a haza került rab és nézi a leányt... a ringó járását... a mosolygó arczát... a kifejlett karcsú termetét... mindig nézi — és mégsem telik be a nézésével.

... Hej, Róthné, öreg zsidó asszony, te azt mondtad, hogy Fehér Rózsát nem láttad még mosolyogni; most nézd meg hát.

De ne is most, hanem akkor, mikor asztalod mellett szemben ül Imre bátyjával; mikor az elmondott események hatása alatt még könyezik, de könyein keresztül csillámlik már a jobb jövő reményének hajnali sugára...

Sőt még ekkor se; hanem mikor Imre bátyja fölkel ültéből, odamegy hűgához s megsimogatva annak könyvtől nedves arczát, szelíd szavakkal így szól hozzá:

— Édes Rózsikám, ne sirj, itt vagyok én már melletted; itt vagyok én, a bátyád s talán, ha

az Isten úgy akarja, másod is, mihelyt az ekkleziába visszatérek . . .

Vasárnap

Itt állok ismét Zöldhalom templomának ajtajában.

Vasárnap van, az Úrnak napja van; fejem fölött hivogatólag csengnek-bongnak az ércnyelvű harangok.

Ah! ez az; ezt kerestem én . . .

Nagy jó uram, Szentmiklósi Kiss Mihály uram, úgy-e az a rangos lépésű ifjú ember a kegyelmed fia? s oldalán az a barna menyecske a kegyelmed menyee, a Loódi Zsófiika? Hát ez a tisztas őszhajú kun, a ki emitt közeledik, nemde nem a Bútor Gábor-e, a ki valaha „hivó“ volt? Nem a Kovácsok, a Perlakiak, a Horváthok lépkednek-e mögötte keresztyéni buzgósággal? S ez a nagy sereg, vének és ifjak, férfiak és nők, nem abból a palmaerdőből valók-e, mely újra közöldült?

Még a kántor úr hazulról meg sem indult, de bent a templomban már valami erős férfihang belekezdett a szép dicséretbe:

„Im bójöttünk nagy örömmel . . .“

Kié ez a hang? Úgy-e bár a Jakab Imréeé? Az elkezdett énekbe százan beharsognak, de mindenik közül kiválik egy üde női hang, melynek csengése hangzatosan fonódik össze a kezdő hanggal; azzal együtt száll és emelkedik . . . Hát ez a hang kié?

Úgy-e bár, a Jakab Imréné, a kit . . . hogy is csak? . . . úgy, igaz! — a kit leánykorában Fehér Rózsának neveztek?